

WELSH A1 – STANDARD LEVEL – PAPER 1
GALLOIS A1 – NIVEAU MOYEN – ÉPREUVE 1
GALÉS A1 – NIVEL MEDIO – PRUEBA 1

Tuesday 21 May 2002 (afternoon)
Mardi 21 mai 2002 (après-midi)
Martes 22 de mayo de 2002 (tarde)

1 hour 30 minutes / 1 heure 30 minutes / 1 hora 30 minutos

INSTRUCTIONS TO CANDIDATES

- Do not open this examination paper until instructed to do so.
- Write a commentary on one passage only. It is not compulsory for you to respond directly to the guiding questions provided. However, you may use them if you wish.

INSTRUCTIONS DESTINÉES AUX CANDIDATS

- Ne pas ouvrir cette épreuve avant d'y être autorisé.
- Rédiger un commentaire sur un seul des passages. Le commentaire ne doit pas nécessairement répondre aux questions d'orientation fournies. Vous pouvez toutefois les utiliser si vous le désirez.

INSTRUCCIONES PARA LOS ALUMNOS

- No abra esta prueba hasta que se lo autoricen.
- Escriba un comentario sobre un solo fragmento. No es obligatorio responder directamente a las preguntas que se ofrecen a modo de guía. Sin embargo, puede usarlas si lo desea.

Ysgrifennwch sylwadau ar un o'r darnau hyn:

1. (a)

Mewn arholiad

Pawb yn sgrifennu—
ond fi !

Dau ddarn o bapur o'm blaen.
Un yn wyn a glân
5 a'r llinellau gleision arno fel gwythiennau trefnus
yn disgwyl
a'r llall yn llawn
o gorynnod y geiriau duon
sy'n barod i bigo fy llygaid
10 ac i sugno fy ngwaed.

Syllu drwy'r ffenest
a'r cymylau fel pysgod gwynion
yn nofio drwy'r heli glas,
eu safnau'n nesáu i'm llyncu
15 a'u trwynau smwt yn tolchio fy nhalcen.

Pawb yn sgrifennu—
ond fi!

Crafu fy mhen.
Sythu fy ngwddf
20 i weld dros ysgwydd fy nghyfaill
ond mae crafangau'r athro
yn barod i suddo i'm croen
a'm cipio i nyth y prifathro
a'i chymysgedd o blu
25 ac esgyrn bechgyn.

Pawb yn sgrifennu—
ond fi!

Ceisïaf ddal y corynnod
a'u dilyn fesul un
30 i fyny eu hedafedd fain
i'r ogo
lle mae cist yr atebion
yn llawn o drysorau disglair—
geiriau aur,
35 ffigurau arian.

Trochi fy nwylo chwyslyd ynddynt
hyd at yr arddwrn;
eu cyfri'n ofalus
a'u teimlo'n llifo drwy fy mysedd
40 fel dŵr ffrwd
ar ddiwmod poeth.

Pawb yn sgrifennu—
ond fi!

Ond mae fy atebion yn gorwedd
45 yn saff
a dwfn
yng nghadw-mi-gei fy mhapur.

Gwynne Williams, *Gwreichion*, (Llandysul 1973)

- Beth yw eich ymateb i'r gerdd hon?
- Sut y llwydda'r awdur i gyfleu ei anesmwythyd?
- Pa ddefnydd a wneir o dechnegau llenyddol, fel cymariaethau a delweddau?

1. (b)

Diwrnod arall. Ymwelwyr unwaith eto. Bu Jane a Meri Elan yn rhannu baich y dydd. Glanhau, gneud bwyd, tendio, a phaned i bob ymwelydd. Galwodd un o'r hen gymdogesau o'r Ystrad i roi sofran felen i'r babi. Galwodd un o chwiorydd Seilo â dau bwys o siwgwr— “Ac mi rofiodd y cwblw nôl yn y te!” sylwodd Meri Elan yn
5 chwerthin. Nid oedd Maggie yn rhy siŵr nad oedd yr hen boen od yn ei chefn yn waeth. Nid oedd wedi magu digon o blwc i godi'r mater eto, ond . . . byddai'n well iddi wneud. Pawb wedi dotio ar y bychan. Debyg i'w fam, medda rhai. Debyg i'w dad, medda'r lleill. A phawb wedi sylwi ar y siôl wen . . .

Cnoc ar y drws.

10 “Mi wna i ateb,” gweiddodd Jane o'r gegin, yn golchi'r cwpan olaf, a phrysurodd at y drws-ffrynt a'r llian yn ei llaw.

“Pwy sy na rŵan?”, holodd Tomos, yn berwi llond sgelert o lefrith i wneud diod-nos i'r ddwy chwaer cyn cychwyn adref, a Benjamin—wedi dod i lawr i'r gegin am y tro cyntaf oddi ar y dilyw—yn edrych dros ei sbectol i ben-draw'r pasej a'i ddwylo
15 crynedig yn dal y copi diweddaraf o'r *Tyst*, a Tomos yn troi ato i ddweud, “Meddwl ein bod wedi cael yr ymwelydd ola heddiw.”

“Fel'na oeddwn inna'n meddwl.”

Tynnodd Tomos y sgelert oddi ar y tân ac arllwys y llefrith poeth i ddau gwpan mawr a mynd i'r tun mawr ar y bwrdd am lwyedia mawr a mynd i'r bowlan-siwgwr am
20 lwyediau yr un mor hael a throi a throi a throi; ac roedd Benjamin yn sylwi ar ei ddwylo a'i fysedd mawr trwchus ac yn craffu ar y briwiau fel pe bai ryw hen gi mawr wedi bod wrthi'n cnoi a chnoi, ond ni holodd—i ba ddiben pan y gwyddai'r ateb? Onid oedd Tomos yn gweithio mewn hen le bach cul afiach yng nghrombil y ddaear a'r to ond mesur tair llaw un-ar-ben-y-llall o'r llawr? Onid oedd ar ei hyd holl oriau'r sifft yn torri
25 glo heb godi i'w ddwbwl na phrin droi ei wddw nac estyn ei goesau ac yn gorfod stwffio tamaid o fwyd i'w geg a chymryd ei lymad ar ei gefn heb fedru gweld ei frechdan na'i gaws na'r jac na wyneb yr hogyn a'i helpai? Oni welsai Tomos wrth ymolchi o flaen y tân yn gynharach â'i ysgwyddau'n grafiadau hyll fel pe bai rhywun wedi tynnu'r og-ddrain dros ei gnawd? Ni fedrai feddwl am ddim creulonach na gosod
30 dyn sgwâr hoywgorff i weithio ar ei orwedd mewn hen dwll-llygod-mawr o le, a phe bai'r creadur yng nghanol y gynne-mawr

“Alis! “Llais Jane. “Chi sy ma!”

“Meddwl y galwn i am funud—” Daeth wyneb i'r golwg. Wyneb eiddil, blinedig, gwag. Roedd gan Alis dresi hir o wallt golau ond gorweddant ar ei hysgwyddau mor
35 fler â'r gwellt dan geffyl. Daliai'r siôl yn dynn a'i dyrnau bach yn cydio'n ei baich yn ddewr fel pe bai'r plentyn yn ei chôl yn ormod iddi . . . ac yn ofid na fedrai ei wared.

“Hylo, Alis!”, meddai Tomos, yn mynd am ddau gwpan arall, ac wrth wneud yn cael cip sydyn ar yr wyneb bach digri' annifyr yn gwthio trwyn cwningen i'r hafn rhwng dwyfron y fam.

40 “Hylo!”, meddai Alis yn swil, yn goleuo i weld arllwys diod iddi hi a'i phlentyn, “Dest wedi dod miwn pryd!”

“Dest mewn pryd!” meddai Meri Elan.

Ni ddwedodd neb arall air, ond yr oedd pob llygad yn sylwi ar y gwefusau bach yn llyfu a llepian a glafoerio wrth i'r fam osod y cwpan wrth geg y plentyn, llaw a thalcn
45 yn pwnio nes bod y llefrith dros y lle, a'r bronau bach llesg yn sopian fel pe bai nhw newydd hollti o'r tethau a'r llygaid yn fflachio siom a'r wên rhwng y dannedd mor anobeithiol â chanuwyll mewn storm.

Rhydwen Williams, *Cwm Hiraeth - Y Siôl Wen* (Llandybie 1970)

- Sut y darlunnir y cymeriadau yn y darn?
 - Beth yw eich barn am y modd y defnyddir iaith gan yr awdur?
 - Pa deimladau a gyffrowyd ynoch wrth ddarllen y darn?
-